

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Zdravotně sociální fakulta**

**INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ
SYSTÉM II.**

*doplňkové texty pro posluchače kombinované formy studia
studijního programu „Ochrana obyvatelstva“*

studijního oboru „Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE“

Prof. Ing. Gustav Šafr, DrSc.

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2007

Integrovaný záchranný systém

- 1. Legislativa IZS.**
- 2. Složky IZS.**
- 3. Činnost správních orgánů a obcí, právnických a podnikajících fyzických osob v IZS.**
- 4. Havarijní plán kraje.**
- 5. Taktické řízení při řešení mimořádných událostí.**
- 6. Operační řízení při řešení mimořádných událostí.**
- 7. Varování a vyrozumění.**
- 8. Komunikační a informační systémy.**
- 9. Ochrana a chování obyvatelstva za mimořádných situací.**
- 10. Protipovodňová opatření.**

- 1. Legislativa integrovaného záchranného systému.**
- 2. Složky integrovaného záchranného systému.**

Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“) je určen pro koordinaci **záchranných a likvidačních prací v případě, že si mimořádná událost vyžádá nasazení sil a prostředků řady subjektů**, např. hasičů, policie, zdravotnické záchranné služby, sdružení občanů (tzv. složek IZS), **případně je nutno koordinovat záchranné a likvidační práce z úrovně Ministerstva vnitra, krajů nebo starostou obce.**

IZS není organizace, ale systém, systém s nástroji spolupráce a modelovými postupy součinnosti. Jde o to, aby se promyšlenou a plánovanou kooperací zabezpečilo, aby veškeré možné zdroje a kompetence, které jsou potřebné při záchranných a likvidačních pracích, byly použity. Má tedy univerzální poslání a vznikl z potřeby společného postupu při přípravě na mimořádné události (dále jen MU) různého druhu. Použije se při přípravě na vznik MU a při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma nebo více složkami IZS. Je určen pro koordinaci záchranných a likvidačních prací při MU, včetně havárií a živelních pohrom.

Základním aspektem IZS je skutečnost, že složka IZS neztrácí svoji účast v něm svoji právní subjektivitu ani princip dosavadního samostatného financování.

Záchrannými pracemi se rozumí činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí a vedoucí k přerušení jejich příčin.

Likvidačními pracemi jsou činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou nebo krizovou událostí. IZS tedy neřeší obnovu území postiženou mimořádnou nebo krizovou situací.

Za **mimořádnou událost** (§2.písm.b) zákona č.239/2000 Sb.) se považuje škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také *havárie*, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Havárie je mimořádná událost vzniklá v souvislosti s provozem technických zařízení a budov, užitím, zpracováním, výrobou, skladováním nebo přepravou nebezpečných látek nebo nakládáním s nebezpečnými odpady.

Živelní pohroma je mimořádná událost vzniklá v důsledku škodlivého působení přírodních sil.

Základním právním předpisem pro IZS je zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů (dále jen „zákon o IZS“) [1]. Zákon stanoví složky IZS a jejich působnost (pokud tak nestanoví zvláštní právní předpisy), působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů (stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu).

Citovaným zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů (dále jen „zákon o IZS“) [1] jsou definovány **složky IZS**. Ty jsou rozděleny na tzv. **základní** a na **ostatní**.

Základní složky IZS zajišťují nepřetržitou pohotovost pro příjem ohlášení vzniku mimořádné události, její vyhodnocení a neodkladný zásah v místě mimořádné události. Za tímto účelem rozmísťují své síly a prostředky po celém území České republiky. Základními složkami IZS jsou:

- **Hasičský záchranný sbor ČR** (dále jen „HZS ČR“) a **jednotky požární ochrany** (dále jen „JPO“) **zařazené do plošného pokrytí kraje JPO**,
- **Policie ČR** (dále jen „P ČR“),
- **Zdravotnická záchranná služba** (dále jen „ZZS“).

Ostatní složky IZS jsou povolávány k záchranným a likvidačním pracím podle povahy mimořádné události, na základě jejich možností zasáhnout a pravomocí, které jim dávají právní předpisy. K ostatním složkám IZS patří:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
- ostatní záchranné sbory,
- orgány ochrany veřejného zdraví,
- havarijní, pohotovostní a jiné služby,
- zařízení civilní ochrany,
- neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím,

- v době krizových situací také odborná zdravotnická zařízení na úrovni fakultních nemocnic.

Pro podporu složek při rozsáhlých mimořádných opatřeních slouží systémy hospodářské mobilizace a nouzového zásobování.

V případě potřeby zasazení složek IZS je žádoucí, aby bylo dosaženo jejich kapacitami kombinované a koordinované reakce na vzniklou mimořádnou nebo krizovou situaci. Musí být úzce spojeny s místními úřady a dalšími místními složkami.

Mimořádná událost však může nabýt takových rozměrů, že zmocnění daná citovaným zákonem o IZS [1] a jinými zákony (zákon o krajích [2], zákon o obcích [3], zákon o Policii ČR [4], zákon o Hasičském záchranném sboru ČR [5]) nestačí k řešení následků mimořádné události. Orgány, které řeší mimořádnou událost a mohou, za podmínek daných zvláštním zákonem [např.6], zvýšit své pravomoci vyhlášením tzv. **krizového stavu**. Pak hovoříme o tom, že situace vzniklá při mimořádné události přerostla v **krizovou situaci**. O tom, který z krizových stavů bude vyhlášen, se rozhoduje na základě velikosti postiženého území a druhu mimořádné události, jejíž vznik k vyhlášení krizového stavu vedl. V tabulce T-1 (na konci materiálu) jsou uvedeny jednotlivé krizové stavy se základními informacemi o jejich vyhlášení.

Po vyhlášení krizového stavu nabývají zvláštních oprávnění k řešení krizové situace orgány krizového řízení. Opatření, která vzniklou krizovou situaci řeší, se nazývají krizová a uplatňují tzv. krizové řízení (krizový management). Tato opatření jsou stanovena zákonem Zákon č.240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění zákona č.320/2002 Sb. [6].

Kontrolní otázky k části „Legislativa IZS, Složky IZS“

1. Vyjmenujte a charakterizujte zákony, které tvoří legislativní normu IZS.
2. Vyjmenujte s stručně charakterizujte složky IZS.
3. Definujte pojmy záchranné práce, likvidační práce, mimořádná událost, havárie, živelní pohroma, krizový stav, krizová situace.

Literatura k části „Legislativa IZS, Složky IZS“

- [1] Zákon č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č.320/2002 Sb.
- [2] Zákon č.129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- [3] Zákon č.128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- [4] Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů
- [5] Zákon č.238/2000 Sb., o Hasičské záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů
- [6] Zákon č.240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění zákona č.320/2002 Sb.
- [7] HORÁK, R. – KRČ, M. – ONDRUŠ, R. – DANIELOVÁ, L. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*; Linde Praha a.s. 2004, 407 s., ISBN 80-7201-471-4
- [8] ŠENOVSÝ, M. – ADAMEC, V. – HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*; Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, Edice SPBI Spektrum 40, VŠB-TU Ostrava 2005, 157 s., ISBN 80-86634-55-8

3 Činnost správních orgánů a obcí, právnických a podnikajících fyzických osob v IZS.

Činnost správních orgánů a obcí, právnických a podnikajících fyzických osob v IZS lze vysledovat ve všech etapách resp. všech základních druzích činnosti IZS a jeho složek. Tyto základní druhy činností je možno vymezit jako

- preventivní práce,
- záchranné práce,
- likvidační práce,
- havárie,
- obnovovací (asanační) práce.

Preventivní práce (činnosti a opatření materiálního, plánovacího, organizačního a vzdělávacího charakteru, mající za účel předejít možnosti vzniku MU, snížit pravděpodobnost vzniku nebo snížit škodlivé působení MU po jejím případném vzniku; probíhají vždy před vznikem MU nebo před varováním o neodvratně blížící se MU) provádí

- správní orgány a obce ve své působnosti a na základě povinností stanovených ve zvláštních právních předpisech (např. [1], [2]), vyčleňují pro ně prostředky ve svých rozpočtech nebo využívají prostředky veřejných zdrojů,
- právnické a podnikající fyzické osoby tyto činnosti vykonávají ve svém vlastním zájmu, nebo na základě povinností stanovených ve zvláštních zákonech a to z vlastních zdrojů.

Záchranných prací (tj. nutně prováděných prací při zásahu, nebo blížící se MU, v místě nasazení složek IZS) se správní orgány a obce, právnické a podnikající fyzické osoby zúčastňují především při realizaci evakuace osob, zvířat a majetku.případně prací směřujících k ochraně životního prostředí, majetku a zvířat.

Likvidační práce (činnosti k odstranění následků způsobených MU) obvykle provádí

- složky IZS,
- právnické, podnikající fyzické osoby nebo fyzické osoby, které byly k tomu oprávněným subjektem vyzvány k poskytnutí věcné nebo osobní pomoci,
- právnická, podnikající fyzická nebo fyzická osoba, která je vlastníkem, správcem nebo uživatelem poškozeného objektu, zařízení, provozu nebo pozemku (tzv. poškozená osoba),
- právnický nebo podnikající fyzická osoba, která provádí likvidační práce na základě smluvního vztahu s poškozenou osobou, pokud je v dosahu nebo je veliteli zásahu známa a je možné ji v potřebném čase na místo MU povolovat.

Právnická, nebo podnikající fyzická osoba, která je vlastníkem, správcem nebo uživatelem zařízení, budov, látek nebo odpadů je **při havárii** poškozenou osobou a současně je považována za původce havárie s povinnostmi stanovenými v zákonu (např. § 24 odst. 2 písm. f) [3]).

V rámci **obnovovacích (asanačních) prací** se správní orgány a obce, právnické a podnikající fyzické osoby zúčastňují činností směřujících k obnově území, odstraňujících riziko ohrožení života a životního prostředí - tedy činností, které nemají charakter bezprostředních opatření (záchranných a likvidačních prací).

Kontrolní otázky k části „Činnost správních orgánů a obcí, právnických a podnikajících fyzických osob v IZS“

1. Vyjmenujte a charakterizujte základní druhy činností IZS ve kterých je významná činnost správních orgánů a obcí, právnických a podnikajících fyzických osob.

Literatura k části „Činnost správních orgánů a obcí, právnických a podnikajících fyzických osob v IZS“

- [1] Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci).
- [2] Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.
- [3] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákonů č. 320/2002 Sb. a 20/2004 Sb.

4 Havarijní plán kraje

Havarijní plán – dokument představující souhrn opatření k provádění záchranných a likvidačních prací při vzniku mimořádné nebo krizové situace.

Problematiku zpracovávání havarijních plánů řeší obecně zákon o IZS. V ČR však existují i jiné právní předpisy, které upravují problematiku havarijního plánování ke specifickým druhům mimořádných událostí - havárií, ve smyslu úniku nebezpečných látek nebo z technických příčin:

- havárie s výskytem nebezpečných látek v průmyslu,
- havarijní znečištění podzemních nebo povrchových vod,
- havárie zdroje ionizujícího záření apod.

Havarijní plány členíme na:

- **havarijní plán krajů,**
- vnější havarijní plány pro území v tzv. zóně havarijního plánování stanovené kolem objektu, který je nositelem určitého nebezpečí vzniku havárie (podnik s nebezpečnými látkami, zdroj ionizujícího záření IV. Kategorie),
- vnitřní havarijní plány právnické osoby pro území svého podniku s nebezpečnou látkou, přípravkem nebo zdrojem ionizujícího záření.

Havarijní plán kraje

Zpracování havarijního plánu kraje ukládá zákon o IZS, který hovoří o tomto plánu jako o základním plánu k provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje.

Havarijní plán kraje zpracovává HZS kraje na základě:

- analýzy vzniku mimořádných událostí a toho vyplývajících ohrožení území kraje,
- podkladů poskytnutých právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami,
- informací poskytnutých dotčenými správními úřady a ve spolupráci s nimi,
- podkladů poskytnutých obecními úřady,
- podkladů připravených jednotlivými složkami a ve spolupráci s nimi.

Havarijní plán kraje je nejrozsáhlejším dokumentem zpracovaným v souladu se zákonem č. 239/2000 Sb. [1], a slouží k provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje. Havarijní plány však mají rozsáhlejší určení, protože slouží k tvorbě návazných preventivních opatření mimo rámec záchranných a likvidačních prací a také k přímé koordinaci velkých mimořádných událostí prostřednictvím hejtmanů, primátorů a starostů, samostatně nebo s jejich krizovými štáby, a to v případech tzv. třetího a zvláštního stupně poplachu.

Obsah havarijních plánů je konkretizován vyhláškou Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb. ve smyslu dalších předpisů [2] a člení se na informační a operační část a na čtrnáct přílohových částí tzv. plánů konkrétních činností.

Informační část havarijního plánu kraje obsahuje:

- charakteristiku kraje (geografická, demografická, klimatická a hydrologická charakteristika, popis infrastruktury),
- skutečnosti zjištěné analýzou možného vzniku mimořádných událostí pro jednotlivé druhy mimořádných událostí (místo možného vzniku; pravděpodobnost vzniku; rozsah a ohrožení v závislosti na čase a dalších

podmínkách; seznam obcí včetně přehledu o počtu jejich obyvatel; seznam právnických osob a podnikajících fyzických osob zahrnutých do havarijního plánu; ohrožení obyvatelstva; předpokládané škody; předpokládané následky vyvolané mimořádnou událostí; zásady provedení záchranných a likvidačních prací; předpokládané množství sil a prostředků pro záchranné a likvidační práce; ke konkrétnímu druhu mimořádné události popis příslušné části struktury organizace havarijní připravenosti kraje včetně uvedení působnosti složek; ke konkrétnímu druhu a místu mimořádné události popis využitelné části systému vyznamení a varování v rámci organizace záchranných a likvidačních prací a ochrany obyvatelstva; možnosti asanace předpokládaných následků mimořádné události, s uvedením odpovědnosti za provedení jednotlivých asanačních opatření; výčet mimořádných událostí, které přesahují hranice kraje nebo mohou vzniknout na území kraje anebo se mohou šířit z jiných krajů,

- při možnosti vzniku jednoho druhu mimořádné události na více místech území kraje a za obdobných místních podmínek se podrobně popíše nejvíce nebezpečná varianta; u ostatních variant se uvedou pouze odlišnosti a specifika.

Do **operativní části havarijního plánu kraje** se uvádí síly a prostředky pro záchranné a likvidační práce s ohledem na vyžadovanou pomoc (viz [1] § 20 odst. 1 a 2) jen tehdy, pokud nejsou zahrnuty v poplachových plánech, přičemž poplachový plán kraje se k havarijnímu plánu kraje přikládá.

Síly a prostředky pro záchranné a likvidační práce, které nejsou zahrnuty v poplachovém plánu kraje, se uvádí s následujícími údaji:

a) pomoc poskytovaná sousedním krajům

- mimořádné události, při nichž bude pomoc zpravidla realizována,
- síly a prostředky určené k pomoci,
- způsob povolání sil a prostředků určených k pomoci a jejich zapojení do záchranných a likvidačních prací,
- odpovědnost za vyslání;

- b) pomoc, která může být poskytnuta ze sousedních krajů
  - mimořádné události, při nichž bude zpravidla pomoc požadována, síly a prostředky určené k pomoci,
  - způsob povolání sil a prostředků určených k pomoci a jejich zapojení do záchranných a likvidačních prací,
  - odpovědnost za vyslání;
- c) pomoc, která může být poskytnuta z ústřední úrovně
  - mimořádné události, při nichž bude zpravidla pomoc vyžadována,
  - síly a prostředky určené k pomoci,
  - způsob povolání sil a prostředků určených k pomoci a jejich zapojení do záchranných a likvidačních prací,
  - odpovědnost za vyslání.
- d) způsob vyrozumění o mimořádné události a spojení.

Pro provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje se zpracovávají **plány konkrétních činností**. Patří k nim plán:

- vyrozumění,
- traumatologický,
- varování obyvatelstva,
- ukrytí obyvatelstva,
- individuální ochrany obyvatelstva,
- evakuace obyvatelstva,
- nouzového přežití obyvatelstva,
- monitorování,
- pohotovostní plán veterinárních opatření [3]
- veřejného pořádku a bezpečnosti,
- ochrany kulturních památek,
- hygienických a protiepidemických opatření,
- komunikace s veřejností a hromadnými informačními prostředky,
- odstranění odpadů.

I když HZS kraje garantuje zpracování havarijního plánu, není zpracovatelem jediným a zejména plány konkrétních činností musí zpracovat ty subjekty, kterým to vyplývá z jejich působnosti.

Analýza vzniku mimořádných událostí a z toho vyplývajících ohrožení území kraje se zhotovuje na základě analytických podkladů připravených jednotlivými složkami v rozsahu jejich působnosti a jejím obsahem je:

- přehled zdrojů mimořádných událostí,
- přehled pravděpodobných mimořádných událostí, včetně možnosti jejich vzniku, rozsahu a ohrožení pro území kraje,
- zásady pro záchranné a likvidační práce při řešení mimořádných událostí.

Havarijní plán kraje předkládá ředitel HZS kraje ke schválení hejtmanovi kraje, zpravidla po projednání plánu v bezpečnostní radě kraje.

HZS kraje předá složkám, správním úřadům a obcím, které plní úkoly z havarijního plánu kraje, výpisy z havarijního plánu kraje pro rozpracování činností těchto složek při vzniku mimořádných událostí.

Kontrolní otázky k části „Havarijní plán kraje“

1. Vysvětlete pojem havarijní plán (havarijní plán kraje).
2. Vyjmenujte a blíže charakterizujte části havarijního plánu kraje.
3. Kdo a za jakých podmínek havarijní plán kraje zpracovává, posuzuje, schvaluje a využívá?

Literatura k části „Havarijní plán kraje“

- [1] Zákon č. 239/2000 Sb.,
[2] Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb. ve smyslu dalších předpisů
[3] Zákon č.20/1996 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
[4] ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*; Edice Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství Spektrum; Ostrava 2005, 157 s.; ISBN: 80-86634-65-6.

5 Taktické řízení při řešení mimořádných událostí

Koordinování záchranných a likvidačních prací v místě nasazení složek IZS a v prostoru předpokládaných účinků mimořádné události ("místo zásahu") a řízení součinnosti těchto složek provádí **velitel zásahu**. Velitel zásahu vyhlásí podle závažnosti mimořádné události odpovídající stupeň poplachu dle příslušného poplachového plánu IZS.

Kdo je velitelem zásahu, stanoví zákon o IZS (viz [1], [2]). Pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak, je velitelem zásahu velitel jednotky PO nebo příslušný funkcionář HZS s právem přednostního velení [3]. Druh mimořádné události tedy rozhoduje o tom, kdo je velitelem zásahu (viz [4], s. 245, 246)

v případě, že je pro konkrétní druh legislativně stanoveno, kdo řídí záchranné a likvidační práce na místě zásahu.

Pokud na místě zásahu není ustanoven velitel zásahu výše uvedeným způsobem, řídí součinnost těchto složek velitel nebo vedoucí zasahujících sil a prostředků složky IZS, která v místě zásahu provádí převažující činnost.

Velitel zásahu je při provádění záchranných a likvidačních prací oprávněn (viz [5], s. 98 až 102)

- *zakázat* nebo omezit vstup osob na místo zásahu a nařídit, aby místo zásahu opustila osoba, jejíž přítomnost není potřebná,
- nařídit evakuaci osob, popřípadě stanovit i jiná dočasná omezení k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí,
- vyzvat osobu, která se nepodřídila stanoveným omezením, aby prokázala svoji totožnost; tato osoba je povinna výzvě vyhovět,
- nařídit bezodkladné provádění nebo odstraňování staveb, terénních úprav za účelem zmírnění nebo odvrácení rizik vzniklých mimořádnou událostí,
- vyzvat právnické osoby nebo fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci,
- zřídit štáb velitele zásahu jako svůj výkonný orgán a určit náčelníka a členy štábu (členy štábu jsou zejména velitelé a vedoucí složek integrovaného záchranného systému; členy tohoto štábu mohou být dále fyzické osoby a zástupci právnických osob, se kterými složky integrovaného záchranného systému spolupracují nebo které poskytují osobní nebo věcnou pomoc),
- rozdělit místo zásahu na sektory, popřípadě úseky a stanovit jejich velitele, kterým je oprávněn ukládat úkoly a rozhodovat o přidělování sil a prostředků do podřízenosti velitelů sektorů a úseků.

Je třeba poznamenat, že výše **uvedené pravomoci** ze zákona o IZS jsou **vázány právě jen na místo zásahu** a vyplývají z nutnosti bezprostředního jednání zejména při záchraně osob.

Velitel zásahu dále

- a) organizuje záchranné a likvidační práce s ohledem na zásady koordinace složek a po konzultaci s vedoucími složek IZS stanoví celkový postup

provedení záchranných a likvidačních prací, přičemž také vychází z typové činnosti složek při společném zásahu,

- b) zajišťuje součinnost mezi vedoucími složek IZS, která zahrnuje také označení velitele zásahu, náčelníka a členy štábu velitele zásahu a vedoucího složky, ukládá potřebné příkazy vedoucím složek, přičemž síly a prostředky složek nadále podléhají vedoucím těchto složek IZS, (z toho vyplývá, že velitel zásahu neřídí každého člena složky, ale řídí složky ke koordinaci předepsaných a potřebných úkolů prostřednictvím jejich velitelů),.
- c) organizuje členění místa zásahu,
- d) stanoví v místě zásahu svého nástupce pro případ předání funkce velitele zásahu,
- e) organizuje spojení mezi místem zásahu a územně příslušným operačním a informačním střediskem při předávání informací a vyhlašuje nebo upřesňuje pro místo zásahu odpovídající stupeň poplachu územně příslušného poplachového plánu IZS a vyžaduje povolávání potřebného množství sil a prostředků složek na místo zásahu,
- g) organizuje součinnost složek s ostatními právníky a fyzickými osobami poskytujícími osobní a věcnou pomoc, se správními úřady, s orgány obcí a jejich organizačními složkami IZS.

Velitel zásahu podle rozsahu mimořádné události, potřeb koordinace záchranných a likvidačních prací organizačně **člení místo zásahu** na:

- a) vnější zónu pro uzavření místa zásahu,
- b) nebezpečnou zónu s charakteristickým nebezpečím v místě zásahu,
- c) nástupní prostor,
- d) týlový prostor,
- e) dekontaminační prostor,
- f) prostor pro poskytnutí zdravotní péče osob postižených mimořádnou událostí,
- g) shromaždiště evakuovaných,
- h) prostor pro náhradní ustájení evakuovaných nebo zachráněných zvířat, popřípadě též poskytnutí veterinární péče,
- i) prostor pro umístění a identifikaci obětí,
- j) prostor předpokládaného šíření mimořádné události,

- k) úsek a sektor, přičemž úsekem se rozumí část místa zásahu, kde složky provádí záchranné a likvidační práce; při plošně rozsáhlých mimořádných událostech, může velitel zásahu zřídit pro několik úseků sektor.

Velitel zásahu **stanoví místo** pro

- a) velitelské stanoviště,
- b) stanoviště štábu velitele zásahu,
- c) informování sdělovacích prostředků a
- d) informování o osobách postižených mimořádnou událostí.

Velice důležité je aby byl velitel zásahu pro ostatní složky IZS i občany čitelný, tzn. je nezbytně nutné, aby byl řádně označen - páskou na levé paži s nápisem "VELITEL ZÁSAHU" nebo vestou se stejným nápisem.

Velitelské stanoviště musí být pokud možno na stabilním a plně zabezpečeném a chráněném místě.

V případě, že velitel zásahu nemůže vykonávat svoje oprávnění a plnit povinnosti, stává se velitelem zásahu

- nástupce, kterého určil v místě zásahu předem,
- jiný vedoucí složky IZS, která provádí v místě zásahu převažující činnost.

Ve zprávě o zásahu se pak zaznamená čas změny velitele zásahu, jeho jméno a příjmení.

Štáb velitele zásahu

Štáb velitele zásahu (dále jen „štáb“) je využíván při koordinaci složek IZS a připravuje rozhodnutí velitele zásahu. Štáb tvoří

- a) náčelník štábu, který odpovídá za činnost štábu; navrhuje veliteli zásahu složení štábu, zastupuje velitele zásahu po dobu jeho nepřítomnosti a zajišťuje styk s veřejností na místě zásahu,
- b) člen štábu pro spojení, který zabezpečuje koordinaci spojení na místě zásahu mezi jednotkami a složkami IZS a spojení složek IZS s příslušným operačním střediskem.

c) *člen štábu pro týl*, který organizuje materiální zabezpečení jednotek, včetně podmínek péče o hasiče a osoby vyzvané k poskytnutí osobní pomoci, evidenci výdajů a nákladů na zásah a poskytování neodkladné péče osobám postiženým mimořádnou událostí.

Poznámka: Výše uvedené funkce představují minimální možný štáb.

d) *člen štábu pro analýzu situace na místě zásahu*, který provádí analýzu situace na místě zásahu za účelem přípravy rozhodnutí velitele zásahu.

e) *člen štábu pro nasazení sil a prostředků*, který organizuje součinnost jednotek a složek IZS na místě zásahu a jejich evidenci.

f) *zástupci složek IZS*,

g) *pomocníci členů štábu*, kterými mohou být vedle hasičů i fyzické osoby a zástupci právnických osob, které při zásahu poskytují osobní nebo věcnou pomoc nebo se kterými složky IZS na místě zásahu spolupracují.

Stanoviště štábu určí velitel zásahu, a to obvykle v místě velitelského stanoviště. Na stanovišti štábu musí být přítomen po dobu zásahu některý z jeho členů a vedena evidence o činnosti štábu.

Stanoviště štábu musí být zabezpečeno proti neoprávněnému vstupu nepovolaných osob a před vlivem nepříznivých klimatických podmínek. Současně musí být zajištěn náhradní mobilní zdroj elektrické energie a prostředky k odstranění technických závad na zařízeních používaných pro činnost štábu.

Stejně jako velitel zásahu, tak i náčelník a členové štábu velitele zásahu jsou označeni podle zvláštního právního předpisu [3]. Jejich označení zajišťuje HZS ČR, pokud se zúčastňuje záchranných a likvidačních prací.

Postavení a úkoly vedoucí složek IZS při společném zásahu

Mezi vedoucími složek IZS musí velitel zásahu zajistit součinnost. Součinnost je zajišťována prostřednictvím (viz [5], s.102)

- soustavné činnosti velitele zásahu,
- velitele sektoru nebo velitele úseku, jejichž úkoly a ve vztahu k řízení součinnosti složek IZS jsou obdobné jako velitele zásahu, ovšem jsou omezeny na svěřený úsek,

- štábu velitele zásahu, nebo
- spojení.

Vedoucí složky IZS

- ohlašuje veliteli zásahu svoji přítomnost, množství sil a prostředků složky ihned po té, co se dostaví na místo zásahu,
- podřizuje se příkazům velitele zásahu, popřípadě velení velitele úseku nebo velitele sektoru (dále jen „nadřízený“), podává jim informace o plnění svých úkolů a o situaci v místě svého nasazení; v případě bezprostředního ohrožení života sil je oprávněn změnit rozhodnutí nadřízených,
- předává řízení složky na dobu své nepřítomnosti nástupci,
- oznamuje nadřízenému vznik situace, kdy hrozí bezprostřední ohrožení života a zdraví sil složek a činí neodkladná opatření k ochraně jejich zdraví a životů,
- předává veliteli zásahu potřebné podklady pro zpracování zprávy o zásahu.

Vedoucí složky IZS je v místě zásahu označen reflexní vestou nebo rukávovou páskou, které označují také příslušnost ke složce. Uvedené označení si zabezpečuje každá složka sama.

Kontrolní otázky k části „Taktické řízení při řešení mimořádné události“

1. Kdo koordinuje a řídí součinnost složek IZS na místě zásahu a jak je jeho postavení legislativně ošetřeno?
2. Jaká práva má velitel zásahu při provádění záchranných a likvidačních prací?
3. Které činnosti patří k výkonu funkce velitele zásahu?
4. Kdo tvoří štáb velitele zásahu a jaké úkoly příslušníci štábu plní?
5. Definujte postavení a charakterizujte činnost vedoucích složek IZS při společném zásahu.

Literatura k části „Taktické řízení při řešení mimořádné události“

- [1] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- [2] Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, ve znění vyhlášky č. 429/2003 sb.
- [3] Vyhláška č. 247/2001 Sb., kterou se upravují podrobnosti o úkolech jednotek požární ochrany, stanoví činnost osob zúčastněných na jejich plnění a zásady velení při zásahu.
- [4] HORÁK, R. – KRČ.M. – ONDRUŠ, R. – DANIELOVÁ, L. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*; Linde Praha a.s. 2004; 407 s.; ISBN 80-7201-471-4

[5] ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*; Edice Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství Spektrum; Ostrava 2005, ISBN: 80-86634-65-6; 157 s.

6 Operační řízení při řešení mimořádných událostí

V rámci IZS probíhá na operační úrovni prakticky nepřetržitá koordinace a spolupráce operačních středisek základních složek IZS. Tu zabezpečují stálé orgány pro koordinaci složek IZS (viz [1], § 5), kterými jsou operační a informační střediska IZS.

Účelem koordinace a spolupráce (viz [2], §7) operačních středisek složek IZS v rámci operačního řízení je:

- a) příjem a zpracování tísňových nebo varovných zpráv o mimořádných událostech,
- b) vyslání a soustředění sil a prostředků složek IZS,
- c) koordinace svých postupů s postupem operačního a informačního střediska IZS.

Úkoly a postavení operačního a informačního střediska IZS

Operační a informační střediska IZS jsou stálými orgány pro koordinaci složek IZS.

Podle § 5 zákona o IZS plní úkoly operačních a informačních středisek IZS operační a informační střediska HZS krajů a operační a informační středisko MV-generálního ředitelství HZS ČR. Zřízení operačních a informačních středisek HZS ČR se řídí zvláštním právním předpisem [3]. Vedle úkolů na úseku požární ochrany [4] a IZS plní operační a informační střediska IZS také úkoly vyplývající z dalších právních předpisů, např. zákona o vodách [5], atomového zákona [6], zákona o prevenci závažných havárií [7].

Operační a informační střediska IZS jsou povinna:

- přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech,

za tím účelem obsluhují také tísňovou linku 150 a 112, jejímž prostřednictvím může každý iniciovat systém IZS k zásahu v případě mimořádné události,

- zprostředkovávat plnění úkolů ukládaných velitelem zásahu zejména jeho žádosti o
  - potřebné síly a prostředky,
  - vyhlášení odpovídajícího stupně poplachu pro místo zásahu,
  - poskytnutí osobní nebo věcné pomoci potřebné pro záchranné a likvidační práce,
- plnit úkoly uložené orgány oprávněnými koordinovat záchranné a likvidační práce tj. GŘ HZS ČR, HZS kraje, hejtmanem kraje, starostou obce s rozšířenou působností,
- zabezpečovat v případě potřeby vyrozumění základních i ostatních složek integrovaného záchranného systému a vyrozumění státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků podle IZS.

Operační a informační střediska IZS jsou také oprávněna

- povolávat a nasazovat síly a prostředky hasičského záchranného sboru a jednotek požární ochrany, dalších složek IZS podle poplachového plánu IZS nebo podle požadavků velitele zásahu,
- provést při nebezpečí z prodlení varování obyvatelstva na ohroženém území.

Základním úkolem operačních a informačních středisek IZS je také zajistit nepřetržitou podporu činnosti krizovým štábům a výměnu informací z míst mimořádných událostí do krizového štábu a mezi krizovými štáby, a to i v případech, kdy spolehlivě nefungují veřejné komunikační prostředky, je nefunkční elektrická rozvodná síť apod.

Operační a informační středisko IZS rovněž:

- dokumentuje záchranné a likvidační práce, na kterých se podílí,
- spolupracuje na zpracování dokumentace IZS,
- udržuje spojení s operačními středisky základních složek IZS a s ostatními složkami, s místy zásahu a s krizovými štáby,
- vyhlašuje odpovídající stupeň poplachu při prvotním povolávání a nasazování sil a prostředků složek na místo zásahu,
- vyhlašuje odpovídající stupeň poplachu pro území postižené mimořádnou

událostí, jestliže je na tomto území více jak jedno místo zásahu,

- předává informaci o vyhlášeném třetím nebo zvláštním stupni poplachu pro území postižené mimořádnou událostí organizačně vyššímu operačnímu a informačnímu středisku,
- zapojuje se do mezinárodních záchranných operací a do přeshraniční spolupráce při záchranných a likvidačních pracích podle zákona o IZS.

Obsahem předávaných informací cestou operačních a informačních středisek IZS na kraje (krizové štáby krajů) nebo obce (krizové štáby určených obcí) jsou zejména:

- upozornění a výstrahy na možný výskyt závažných mimořádných událostí,
- informace o vzniku a vývoji závažných mimořádných událostí,
- informace o spuštění varovacího systému, včetně doplňkových informací,
- informace o vyhlášení ústřední koordinace záchranných a likvidačních prací,
- informace o vyhlášení krizových stavů včetně informací o činnosti krizových orgánů,
- nabídky pomoci z vyšší úrovně,
- požadavky na informace pro vyšší úroveň.

Obsahem předávaných informací z kraje (krizové štáby krajů) nebo obce (krizové štáby určených obcí) cestou OPIS IZS na vyšší úroveň jsou zejména:

- situační zprávy,
- požadavky na zajištění pomoci,
- informace vyžádané z vyšší úrovně.

Spojení mezi místem zásahu a operačním a informačním střediskem IZS kraje

Aby mělo operační a informační středisko IZS přehled o situaci ve svém územním obvodu při řešení mimořádné události, musí komunikovat s veliteli zásahů. Povinné zprávy mezi místem zásahu a operačním a informačním střediskem IZS obsahují údaje o:

- situaci v místě zásahu,
- času zahájení a ukončení záchranných nebo likvidačních prací,
- nasazených silách a prostředcích složek IZS a jejich potřebě, popřípadě o

potřebě jiné pomoci, údaje o činnosti složek, osobní a věcné pomoci poskytované v místě zásahu,

- vyhlášeném stupni poplachu v místě zásahu,
- změně v obsazení funkce velitele zásahu,
- stavu záchranných a likvidačních prací v místě zásahu,
- zásadní změně situace v místě zásahu včetně zranění nebo usmrcení osob nebo vzniku rozsáhlých škod,
- odjezdu složek z místa zásahu a
- významných informacích poskytnutých veřejnosti.

Kontrolní otázky k části „Operační řízení při řešení mimořádných událostí“

1. Co se rozumí pod pojmem „operační úroveň řízení“? Kdo a kde ji realizuje?
2. Jakou úlohu a jaké postavení v systému má „operační a informační středisko IZS“ ?
3. Jak je organizováno spojení mezi místem zásahu a operačním a informačním střediskem IZS kraje?

Literatura k části „Operační řízení při řešení mimořádných událostí“

- [1] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému
- [2] Vyhláška č. 328/2001 Sb. o integrovaném záchranném systému IZS
- [3] Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 309/2002 Sb.
- [4] § 73 a § 26 odst. 2 písm. j) a k) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů
§ 6 vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany
§ 5 odst. 1 zákona č. 239/2000 Sb., o IZS
§ 12 a § 13 vyhlášky č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.
- [5] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon),
- [6] Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon), v aktuálním znění
- [7] Zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií), ve znění zákona č. 253/2005 Sb. a předchozích
- [8] ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*; Edice Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství Spektrum; Ostrava 2005, ISBN: 80-86634-65-6; 157 s.

7 Varování a vyrozumění

Varování - komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečujících včasné předání varovné informace (o reálně hrozící či již vzniklé mimořádné události) vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva. (Poznámka: Vyrozumění je spolu s Varováním úkolem Hlásné služby - viz článek 61 Dodatkového protokolu č. 1 k Ženevské úmluvě).

Varování zabezpečuje (podle ustanovení §10 odst. 2 písm. c) zákona o IZS [1]) HZS kraje. Podle ustanovení §15 odst. 2 písm. c) téhož zákona zajišťují varování před hrozícím nebezpečím obecní úřady.

Specifická místa varování představují: místa s vysokým rizikem ohrožení (zóny havarijního plánování) , místa s vysokou koncentrací (nad 500) obyvatel, veřejné budovy, školy, nemocnice, ústavy sociální péče.

Forma varování - mluvené slovo, zvukový signál nebo jejich kombinace.

Varovný zvukový signál – „Všeobecná výstraha“ (kolísavý tón sirény po dobu 140 vteřin, vysílán může být třikrát za sebou v cca tříminutových intervalech) – jednotný, legislativně zakotven vyhláškou MV č. 380/2002 Sb. Na elektronických sirénách a místních informačních systémech s vlastnostmi elektronických sirén je varovný signál ihned po ukončení následován verbální informací (asi 20 vteřinové slovní sdělení, na začátku a na konci doplněné zvukem gongu, podle charakteru mimořádné události např. „Nebezpečí zátopové vlny“ , „Chemická havárie“ , „Radiační havárie“ , apod.).

Varování je technicky zabezpečováno s využitím tzv. jednotného systému varování a vyrozumění (dále jen JSVV). Tento systém je technicky, provozně a organizačně zabezpečován vyrozumívacími centry (součástí operačních a informačních středisek IZS; zařízeními zřízenými za účelem varování a poskytování tísňových informací u právnických osob nebo podnikajících fyzických osob), telekomunikačními sítěmi (linkovými, rádiovými, televize, internet – posledně jmenovaným povinnost ukládá § 32 zákona č. 239/2000 Sb. a § 30 zákona č. 240/2000 Sb.,) a koncovými prvky varování (elektrické rotační sirény, elektronické sirény, obecní rozhlas resp. jiná zařízení provozovaná obcemi) a vyrozumění (např. mobilní telefony).

V místech, která nejsou pokryta varovným signálem může obecní úřad provádět náhradní varování cestou mobilních prostředků složek IZS (HZS kraje, P ČR), nebo osobním vyhlášením (příslušníky sboru dobrovolných hasičů obce, obecní policie, apod.).

Vyrozumění - *komplexní souhrn technických, provozních a organizačních opatření zabezpečujících včasné předávání informací o hrozící nebo nastalé mimořádné situaci (události) složkám IZS, orgánům územní samosprávy a státní správy činných v krizovém řízení a právníckým a podnikajícím fyzickým osobám určeným havarijním plánem.*

Hlavním úkolem vyrozumění je co nejrychleji zaktivovat činnost určených organizací a osob pro řízení a provádění preventivních opatření k odstranění následků mimořádných událostí a řešení krizových stavů.

Místem pro příjem, vyhodnocení a další předání prvotní informace (vyrozumění) o vzniku mimořádné události je tísňová linka, operační a informační středisko HZS kraje (resp. tam, kde je doposud funkční, OPIS HZS územního odboru).

Prostředky pro vyrozumění: telefonní spojení v pevné i mobilní síti - především krizové mobilní telefony (včetně SMS, faxy atd.); rádiové spojení v sítích složek IZS a dalších zúčastněných organizací; osobní svolávací přijímače (pagery) používané v JSVV; sirény a místní informační systémy (MIS) pro svolání jednotek PO SDH; elektronická pošta, datové přenosy a další komunikační systémy a prostředky.

V souladu s vyhláškou MV č. 380/2002 Sb. [2] se provádí každou první středu v měsíci ve 12.00 hodin kontrola funkčnosti JSVV – akustická zkouška sirén (vysíláním signálu ve tvaru nepřetržitého tónu sirény po dobu 1 minuty). Vzhledem k tomu, že dosud není JSVV vybaven zpětnou diagnostikou, dozví se vyrozumívací centrum o tom, že některá siréna není funkční pouze na základě hlášení starosty obce. Proto je v tomto směru důležitá spolupráce HZS kraje a starostů obcí, kteří mají ze zákona povinnost zabezpečit varování obyvatelstva obce. O konání zkoušky sirén je

obyvatelstvo, nejčastěji v předstihu jednoho dne, informováno v hromadných sdělovacích prostředcích.

Kontrolní otázky k části „Varování a vyrozumění“

1. Vysvětlíte obsah pojmů „varování“ a „vyrozumění“
2. K čemu je určen systém varování a vyrozumění?
3. Charakterizujte varovný zvukový signál „Všeobecná výstraha“
4. Charakterizujte Jednotný systém varování a vyrozumění

Literatura k části „Varování a vyrozumění“

- [1] Zákon 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákon č. 320/2002 Sb.
- [2] Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

8 Komunikační a informační systémy

Komunikace složek IZS (viz [2], s.84 – 86)

Významným nástrojem při koordinaci IZS, a to jak ve fázi příprav na mimořádnou událost, tak ve fázi provádění záchranných a likvidačních prací, je systém krizové komunikace.

Krizovou komunikací se rozumí přenos informací mezi státními orgány, územními samosprávnými orgány a mezi složkami IZS, za využití následujících prostředků hlasového i datového přenosu informací:

- a) účelové telekomunikační sítě Ministerstva vnitra, která zabezpečuje hlasovou a datovou komunikaci a připojení hromadné radiokomunikační sítě IZS,
- b) hromadné radiokomunikační sítě IZS provozované ministerstvem pod názvem PEGAS, k běžnému provozu složek jako jediného radiokomunikačního prostředku se používá tam, kde byl ukončen přechod z radiokomunikačních technologií do hromadné sítě,
- c) veřejné pevné telekomunikační sítě, ve které je spojení jištěno v rámci regulačních opatření uplatněním přednostního spojení,
- d) veřejné mobilní telekomunikační sítě, ve které je spojení jištěno v rámci regulačních opatření uplatněním přednostního spojení, tzv. **krizové telefony**,
- e) prostředky mobilní telekomunikační sítě vyčleněné k zajištění spojení orgánů krizového řízení a obcí,

- f) záložní rádiové sítě v přímém režimu na určeném kmitočtu, případně v režimu umožňujícím propojení,
- g) spojek nebo vytvořené rádiové sítě pro tranzitní přenos zpráv, které se použijí při selhání všech technologií, nebo
- h) mobilní telekomunikační sítě a zařízení, jejichž nasazení může povolit velitel zásahu nebo územně příslušné operační a informační středisko IZS při nedostatečné kapacitě standardně používaných spojovacích prostředků, např. mobilní buňky operátorů pro lokální posílení kapacity mobilní sítě.

Vzájemné spojení **subjektů krizové komunikace** se zabezpečuje dle písm. **a) až c)** nebo písm. **e)**.

Spojení mezi složkami **v místě zásahu** a z místa zásahu na operační a informační středisko se zabezpečuje podle písm. **b) a d)**. Nelze-li tak postupovat, spojení se zabezpečuje podle písm. **c)** a písm. **e) až h)**.

Spojení mezi **operačními středisky základních složek** se zabezpečuje podle písm. **a) až e)**. Nelze-li postupovat takto, je zabezpečeno spojení podle písm. **f) nebo g)** tak, aby bylo vzájemně na sobě nezávislé.

Spojení **mezi operačním a informačním střediskem a operačními středisky, dispečinky nebo pracovišti ostatních složek** se zabezpečuje podle písm. **c) a d)** a případně po schválení ministerstvem také podle písm. **a) a b)**.

Organizaci spojení pro zajištění vlastních činností složky IZS provádí každá složka samostatně. V této souvislosti je potřeba zmínit povinnost MV umožnit orgánům a složkám IZS krizovou komunikaci v účelové telekomunikační síti MV.

Poskytovatelé služeb v oblasti komunikací jsou povinni spolupracovat s MV při přípravě a řešení způsobu krizové komunikace a jednotného evropského čísla tísňového volání 112.

Podrobnosti o způsobu krizové komunikace a spojení v IZS a o strukturách sdílených dat a způsobů využívání telekomunikačních sítí složkami IZS stanoví prováděcí předpis k zákonu o IZS.[1].

Krizové telefony

Krizové telefony zavedlo MV na základě rozhodnutí vlády. Počínaje rokem 2002 mají k dispozici vedoucí ústředních orgánů státní správy, členové bezpečnostních rad a krizových štábů, vedoucí a vybraní pracovníci základních složek IZS, hejtmani krajů a starostové obcí k dispozici tzv. „mobilní krizové telefony“ včetně služeb s tím spojených. Nositelem služeb je společnost Eurotel, a.s.

Krizový telefon má zpravidla dvě čísla. Na jednom z nich, „krizovém“, jsou kromě celé škály služeb operátora, pro účastníka zejména zajištěno:

- předem zvolená priorita, tedy přednost volání v rámci provozované sítě,
- provoz mobilního telefonu i při omezení ostatních účastníků sítě při jejím přetížení,
- přenos datových informací,
- informační systém založený na informačním WEB serveru.

Nespornou výhodou telefonů je unifikace typu mobilního telefonu a všech příslušenství telefonu. To má řadu provozních výhod. V době vyhlášení krizového stavu je provoz na těchto telefonech pro účastníky zdarma.

Rádiová síť PEGAS

Rádiová síť PEGAS je v ČR budována od roku 1994, kdy byla na základě výběrového řízení Ministerstva vnitra ČR vybrána digitální technologie TETRAPOL od francouzského výrobce Matra (nyní EADS). Tato technologie byla v tehdejší době jedinou digitální rádiovou technologií na světě a společnost již měla za sebou několik instalací funkčních sítí. Technologie se začala v ČR budovat v projektu s názvem PEGAS, jehož jméno je nyní používáno jako označení sítě.

Digitální technologie umožňuje již nyní mnoho služeb, včetně již v systému zavedené šifry, čímž je systém použitelný rovněž pro bezpečnostní složky. Nabízí rovněž služby obvyklé v digitálních systémech GSM (SMS, identifikace volajícího apod.) a současně respektuje charakter práce a činnosti

složek IZS, kterým je dispečerské řízení provozu. Hlavním cílem budování tohoto systému je usnadnit všem složkám IZS jejich činnost na místě zásahu a současně zabezpečit tolik požadovanou možnost vzájemné komunikace. Toto se týká celé České republiky a tak mohou záchranáři s pomocí této sítě bez problémů komunikovat na jakémkoli jejím místě.

Hromadné informační prostředky

Součástí opatření IZS je i potřeba uveřejnit tísňové informace potřebné pro záchranné a likvidační práce.

V této souvislosti je uložena povinnost všem, kdo provozují hromadné informační prostředky, včetně televizního a rozhlasového vysílání. Tyto subjekty jsou povinné uveřejnit tísňové informace potřebné pro záchranné a likvidační práce na základě žádosti operačního a informačního střediska IZS neprodleně a bez úpravy obsahu a smyslu a navíc bez náhrady nákladů s tím spojených.

Kontrolní otázky k části „komunikační a informační systémy“

1. Co se rozumí pod pojmem „krizová komunikace“ a jaké prostředky hlasového i datového přenosu se v rámci IZS využívají?
2. Jakými způsoby se zabezpečuje vzájemné spojení subjektů krizové komunikace?
3. Jakými způsoby se realizuje spojení mezi složkami v místě zásahu a z místa zásahu na operační a informační středisko?
4. Jakými způsoby se realizuje spojení mezi operačními středisky základních složek IZS?
5. Jakými způsoby se realizuje spojení mezi operačním a informačním střediskem a operačními středisky, dispečinkou nebo pracovišti ostatních složek IZS?
6. Komu a jaké možnosti poskytuje použití „krizových telefonů“?
7. Jaké možnosti poskytuje digitální radiová síť PEGAS?
8. Jaká je funkce hromadných informačních procesů v rámci opatření IZS?

Literatura k části „komunikační a informační systémy“

- [1] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- [2] ŠENOVSKEJ, M. – ADAMEC, V. – HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*; Edice Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství spektrum; 2005; 157 s.; ISBN 80-86634-65-5

[3] HORÁK, R. – KRČ, J. – ONDRUŠ, R. – DANIELOVÁ, L. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*; Linde Praha 2004, 407 s.; ISBN 80-7201-471-4

9 Ochrana a chování obyvatelstva za mimořádných situací

Ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochranou demokratických základů ČR základní povinností a tedy i funkcí státu (viz zákon č.110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění zákona č. 300/2000 Sb. [1]). Zahrnuje soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky. (viz [6], s.108).

Úkoly civilní ochrany jsou obsaženy v čl. 61 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12.8.1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I), přijatého v Ženevě 8.6.1977. ČR přijala tento dodatkový protokol do svého právního řádu sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168/1991 Sb.

Legislativně je ochrana obyvatelstva zakotvena v zákonu o IZS [2] a ve vyhlášce MV k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva [3]. Dalším prováděcím předpisem je nařízení vlády o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva [4]. Ochranou obyvatelstva se dlouhodobě zabývá i vláda ČR, která k této problematice přijala „Koncepti ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“ [5].

Ochranou obyvatelstva se rozumí (viz § 2 písm. e) zákona o IZS [2]) plnění úkolů civilní ochrany, především

- varování (budování a provoz jednotného systému varování a vyrozumění),
- evakuace (opatření k přemístění osob, hospodářského zvířectva a věcných prostředků z vytipovaného ohroženého prostoru na jiné území),
- ukrytí (kolektivní ochrana obyvatelstva ve stálých resp. improvizovaných úkrytech),

- nouzové přežití obyvatelstva (nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva),
- další opatření k zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku obyvatelstva (např. individuální ochrana obyvatelstva = souhrn opatření, jejichž cílem je omezit v nejvyšší možné míře působení radioaktivních a otravných látek i bakteriologických prostředků na nejdůležitější části lidského organismu, především na dýchací cesty a obličej).

Chování obyvatelstva za mimořádných situací

Obecné zásady

- respektování a snaha získávat informace z oficiálních zdrojů (televize, rozhlas)
- nerozšiřovat poplašné a neověřené zprávy
- varovat další ohrožené osoby ve svém okolí
- zbytečně netelefonovat
- nepodceňovat vzniklou situaci
- pomoc sousedům
- je třeba si uvědomit, že největší hodnotu má lidský život, až potom záchrana majetku
- respektování (uposlechnutí) pokynů pracovníků záchranných složek

Při zaslechnutí zvuku sirén

Ujistit se, že nejde o zkoušku sirén. (Zvuk všeobecné výstrahy je charakterizovaný kolísavým tónem v rozpětí 140 sekund). Skutečné varování může znamenat: POVODNĚ, ÚNIK TOXICKÉHO PLYNU, RADIČNÍ HAVÁRIE nebo jiná rizika. O jaké jde riziko, lze zjistit na televizním kanálu ČT1 nebo rozhlasových stanicích pracujících v pásmu VKV . Zde rovněž obdržíte přesné pokyny k zajištění ochrany obyvatelstva. Je nezbytné o provedeném varování informovat i své zdravotně postižené sousedy.

Po obdržení pokynu k ukrytí

Po obdržení pokynu k ukrytí je nezbytné okamžitě opustit otevřený venkovní prostor a ukryt se v domech nebo bytech. Následně je třeba:

- zavřít všechna okna a dveře,
- vypnout ventilační a klimatizační systémy a uzavřít větrací otvory,
- uhasit zařízení na spalování fosilních paliv,

- vyčkat dalších pokynů prostřednictvím rozhlasových stanic pracujících v pásmu VKV,.
- nepoužívat telefony s výjimkou nutnosti přivolání pomoci.

Po obdržení pokynu k požití jodidu draselného (KJ)

Poznámka: Týká se 13-ti km zóny havarijního plánován. Pokyn je vyslán prostřednictvím rozhlasových stanic v pásmu VKV.

Doporučené dávkování:

- kojenci do 1 měsíce 1/4 tablety, tj. 16 mg KJ
- děti do 3 let 1/2 tablety, tj. 32 mg KJ
- děti do 12 let 1 tabletu, tj. 65 mg KJ
- osoby nad 12 let 2 tablety, tj. 130 mg KJ

Nepožívat tablety jodidu draselného bez předchozího vyzvání. Větší dávkování než doporučené zdraví neprospěje.

V případě evakuace při opuštění bytu nebo rodinného domku je třeba

- uhasit otevřený oheň v topidlech,
- vypnout elektrické spotřebiče (mimo ledniček a mrazniček),
- uzavřít přívod vody a plynu,
- ověřit, zda i sousedé vědí, že mají opustit byt,
- dětem vložit do kapsy oděvu cedulku se jménem a adresou
- kočky a psy vzít s sebou,
- ostatní domácí zvířata (včetně exotických) dobře předzásobit vodou a potravou,
- vzít evakuační zavazadlo, uzamknout byt a dostavit se na určené místo.

Poznámka: Evakuační zavazadlo by mělo obsahovat

- základní trvanlivé potraviny a pitnou vodu
- předměty denní potřeby, jídelní misku a příbor
- osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy a cennosti
- přenosné rádio s rezervními bateriemi
- toaletní a hygienické potřeby
- náhradní prádlo, oděv a obuv, pláštěnku, spací pytel nebo přikrývku
- kapesní nůž, šití, zápalky a jiné drobnosti

Havárie s únikem radioaktivních látek

- co nejdříve se ukryt v uzavřené místnosti (nejlépe sklep)
- uzavřít a utěsnit okna, dveře a další otvory

- sledovat zprávy v hromadných sdělovacích prostředcích
- připravit si prostředky improvizované ochrany jednotlivce (pláštěnka, rouška na obličej, pokrývka hlavy, kombinéza apod.)
- připravit si evakuační zavazadlo
- jodové přípravky (tablety) a prostředky individuální ochrany odebrat a použít až na základě veřejné výzvy
- budovu opustit jen na pokyn.

Ochrana před povodněmi

před povodní

- vypoví si bezpečné místo, které nebude zaplaveno vodou
- připravit pytle s pískem na utěsnění nízko položených oken a dveří
- připravit potraviny a pitnou vodu na 2-3 dny
- připravit automobil k použití (jste-li vlastníkem)
- připravit evakuaci zvířat
- upevnit věci, které by mohla odnést voda
- připravit si evakuační zavazadlo

při povodni

- opustit ohrožený prostor
- v případě evakuace dodržet zásady pro opuštění bytu (domu)
- je-li nedostatek času, okamžitě se přesunout na místo, které nebude zaplaveno vodou

Kontrolní otázky pro část „Ochrana a chování obyvatelstva za mimořádných situací“

1. Vysvětlíte obsah pojmu „ochrana obyvatelstva“.
2. Které legislativní dokumenty se týkají ochrany obyvatelstva?
3. Vyjmenujte a blíže rozvedte obecné zásady pro chování obyvatelstva za mimořádných situací.
4. Vyjmenujte a blíže rozvedte zásady pro chování obyvatelstva za mimořádných situací po obdržení pokynu k ukrytí.
5. Vyjmenujte a blíže rozvedte zásady pro chování obyvatelstva za mimořádných situací v případě opuštění bytu (rodinného domku) při evakuaci.
6. Vyjmenujte a blíže rozvedte obecné zásady pro chování obyvatelstva za mimořádných situací v případě havárie s únikem radioaktivních látek a obdržení pokynu k použití jodidu draselného (KJ)..

Literatura pro část „Ochrana a chování obyvatelstva za mimořádných situací“

- [1] Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, ve znění zákona č. 300/2000 Sb.
- [2] Zákon č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změn některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- [3] Vyhláška MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.
- [4] Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.
- [5] Usnesení vlády ČR č. 417 ze dne 22.4.2002 *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015*;
- [6] HORÁK, R. – KELLNER, J. *Bezpečnost státu a obyvatelstva*; Univerzita obrany, Brno 2005, s.124; ISBN 80-7231-013-5
- [7] LINHART, P. *Některé otázky ochrany společnosti*; MV GŘ HZS ČR, Praha 2005, 95 s.; ISBN 80-86640-43-4
- [8] NAVRÁTIL, L. *Ochrana obyvatelstva*; ZSF JU v Č.Budějovicích, 2006; 62 s.; ISBN 80-7040-880-4

10 Protipovodňová opatření

Povodeň = ohrožení životů a majetku občanů, poškozování životního prostředí, vznik značných materiálních škod.

- přírozená povodeň = přechodné zaplavení krajiny přírodními jevy, zejména přívalovými dešti, vodními toky, táním nebo chodem ledů apod.
- zvláštní povodeň = přechodné zaplavení krajiny způsobené jinými vlivy, zejména narušením vodního díla nebo jezera v takovém rozsahu, že může vést až k její havárii nebo nouzovým řešením kritické situace na vodním díle (jezeře)

Přípravná opatření a opatření při nebezpečí povodně jsou :

- a) stanovení záplavových území,
- b) vymezení směrodatných limitů stupňů povodňové aktivity
- c) povodňové plány
- d) povodňové prohlídky
- e) příprava předpovědní a hlášené povodňové služby
- f) organizační a technická příprava
- g) vytváření hmotných povodňových rezerv
- h) vyklízení záplavových území
- i) příprava účastníků povodňové ochrany
- j) činnost předpovědní povodňové služby
- k) činnost hlášené povodňové služby
- l) varování při nebezpečí povodně
- m) zřízení a činnost hlídkové služby
- n) evidenční a dokumentační práce

Opatření za povodně jsou :

- a) řízené ovlivňování odtokových poměrů
- b) povodňové zabezpečovací práce
- c) povodňové záchranné práce

d) zabezpečení náhradních funkcí a služeb v území zasaženém povodní

Povodňové a krizové orgány odpovědné za řešení povodňového ohrožení

Ochrana před povodněmi je zabezpečována od 1. 1. 2002 podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) [2]. Tímto pojmem rozumíme opatření k předcházení a zamezení škod při povodních na životech a majetku občanů, společnosti a na životním prostředí prováděná především systematickou prevencí, zvyšováním retenční schopnosti povodí a ovlivňováním průběhu povodní.

Ochrana před povodněmi je zabezpečována podle povodňových plánů a při vyhlášení krizové situace krizovými plány a havarijními plány. Povodňová komise se za krizového stavu stává součástí krizového štábu.

Přeroste-li ohrožení z přirozených a zvláštních povodní do krizové situace, při níž je vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav, je ochrana před povodněmi zabezpečována orgány krizového řízení dle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) [3] a činnost jednotlivých složek k provádění záchranných a likvidačních prací na základě zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů [4].

Ochrana před přirozenými povodněmi je řízena povodňovými orgány, které ve své územní působnosti odpovídají za organizaci povodňové ochrany, řídí, koordinují a kontrolují činnost ostatních účastníků ochrany před povodněmi. Postavení a činnost povodňových orgánů jsou specifikovány ve dvou časových úrovních:

a. mimo povodeň jsou povodňovými orgány:

- orgány obcí,
- orgány obcí s rozšířenou působností,
- orgány krajů v přenesené působnosti,
- Ministerstvo životního prostředí; zabezpečení přípravy záchranných prací přísluší Ministerstvu vnitra.

b. po dobu povodně jsou povodňovými orgány:

- povodňové komise obcí a v hlavním městě Praze povodňové komise městských částí,

- povodňové komise obcí s rozšířenou pravomocí a v hlavním městě Praze povodňové komise městských částí stanovené Statutem hlavního města Prahy,
- povodňové komise ucelených povodí,
- Ústřední povodňová komise.

Povodňové komise zřizují povodňové orgány jako své výkonné složky k plnění mimořádných úkolů v době povodně.

- Obecní rada může k plnění úkolů při ochraně před povodněmi, je-li v jejich územních obvodech možnost povodní, zřídit povodňovou komisi obce, jinak tuto činnost zajišťuje obecní rada.
- Starosta obce s rozšířenou pravomocí zřizuje povodňovou komisi obce s rozšířenou působností a je jejím předsedou.
- Ministerstvo životního prostředí po dohodě s Ministerstvem vnitra vymezí ucelená povodí. Předsedou povodňové komise uceleného povodí je hejtman kraje, v jehož územní působnosti ucelené povodí nebo jeho převážná část leží.
- Ústřední povodňovou komisi zřizuje vláda, která též schvaluje její statut. Předsedou komise je ministr životního prostředí a místopředsedou ministr vnitra.

V době povodně jsou povodňové komise oprávněny činit opatření a vydávat příkazy k zabezpečovacím a záchranným pracím. Tyto příkazy nejsou rozhodnutím podle správního řádu a není proti nim opravný prostředek.

Ochrana před povodněmi při vyhlášení krizové situace , při níž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), je řízena orgány krizového řízení.

Ochrana před zvláštní povodní - v důsledku mimořádné situace na vodním toku a zejména na vodním díle může vzniknout porucha vodního díla, která může vést až k destrukci, protržení (ochranné hráze vodního toku nebo příčné hráze, přehrad) a vzniku povodňové vlny, která má značné ničivé účinky a vyžaduje okamžitá bezodkladná opatření (varování obyvatel, evakuaci obyvatel, zvířat a cenného

majetku). Tato situace svým rozsahem, destrukčními účinky a rychlostí průběhu vyžaduje krizové řízení podle krizových plánů a bude řešena územně příslušným havarijním plánem, který obsahuje i Plán ochrany území pod vybraným vodním dílem před zvláštní povodní.

Povodňové plány

Povodňové plány obsahují způsob zajištění včasných a spolehlivých informací o vývoji povodně, možnosti ovlivnění odtokového režimu, organizaci a přípravu zabezpečovacích prací; dále obsahují způsob zajištění včasné aktivizace povodňových orgánů, zabezpečení hlásné a hlídkové služby a ochrany objektů, přípravy a organizace záchranných prací a zajištění povodní narušených základních funkcí v objektech a v území a stanovené směrodatné limity stupňů povodňové aktivity.

Obsah povodňových plánů se dělí na:

- a. věcnou část, která zahrnuje údaje potřebné pro zajištění ochrany před povodněmi určitého objektu, obce, uceleného povodí nebo jiného územního celku, směrodatné limity pro vyhlásování stupňů povodňové aktivity,
- b. organizační část, která obsahuje jmenné seznamy, adresy a způsob spojení účastníků ochrany před povodněmi, úkoly pro jednotlivé účastníky ochrany před povodněmi včetně organizace hlásné a hlídkové služby,
- c. grafickou část, která obsahuje zpravidla mapy nebo plány, na kterých jsou zakresleny zejména záplavová území, evakuační trasy a místa soustředění, hlásné profily, informační místa.

Povodňovými plány územních celků jsou:

- a. povodňové plány obcí, které zpracovávají orgány obcí, v jejichž územních obvodech může dojít k povodni,
- b. povodňové plány obcí s rozšířenou působností, které zpracovávají obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu,
- c. povodňové plány ucelených povodí, které zpracovávají příslušné orgány krajů v přenesené působnosti úkolů státní správy ve spolupráci se správci povodí,

- d. Povodňový plán České republiky, který zpracovává Ministerstvo životního prostředí.

Pro pozemky a stavby ohrožené povodněmi, které se nacházejí v záplavovém území nebo mohou zhoršit průběh povodně, zpracovávají jejich vlastníci ostatní povodňové plány pro svou potřebu a pro součinnost s povodňovým orgánem obce. V pochybnostech o rozsahu této povinnosti rozhodne k jejich návrhu vodoprávní úřad.

Věcnou a grafickou část povodňového plánu územních celků a jeho změny zpracovatelé předkládají nadřízenému povodňovému orgánu k potvrzení souladu s povodňovým plánem vyšší úrovně. U povodňových plánů pozemků a staveb potvrzuje soulad povodňový orgán obce. Potvrzením souladu se stává věcná a grafická část povodňového plánu závaznou.

Organizační část povodňového plánu zpracovatelé průběžně upravují a poskytují dotčeným povodňovým orgánům a účastníkům řízení ochrany před povodněmi k využití. Na potvrzení souladu se nevztahuje správní řád.

Kontrolní otázky k části „Protipovodňová opatření“

1. Charakterizujte pojem „povodeň“.
2. Vyjmenujte a blíže charakterizujte přípravná opatření a opatření při nebezpečí povodně.
3. Které orgány řídí ochranu před přirozenými povodněmi?
4. Charakterizujte ochranu před povodněmi při vyhlášení krizové situace a ochranu před zvláštní povodní
5. Definujte pojem „povodňový plán“ a klasifikujte (rozdělte) povodňové plány územních celků.
6. Charakterizujte obsah (členění) povodňového plánu

Literatura k části „Protipovodňová opatření“

- [1] Metodický pokyn odboru ochrany vod Ministerstva životního prostředí č. 4/2003, k zabezpečení hlásné a předpovědní povodňové služby.
- [2] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- [3] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- [4] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.